

ELS CENTRES D'ENSENYAMENT DE PERIODISME A EUROPA

FRANCESCA RODRÍGUEZ I LÓPEZ

La iniciativa del Comitè Organitzador del 25è Aniversari de l'Escola de Periodisme de l'Església a Barcelona d'atorgar una borsa d'estudi per realitzar una recerca sobre els tipus de formació dels periodistes a Europa va ser el punt de partida de l'estudi *Els centres d'ensenyament de periodisme a Europa*, que he elaborat durant el darrer any.

El tema proposat podia enfocar-se des de diversos vessants, però en qualsevol cas plantejava la possibilitat de realitzar una anàlisi qualitativa, comparant el tipus d'ensenyament dels principals països, o de fer un estudi quantitatiu que permetés conèixer on es pot estudiar periodisme i quines són les matèries que s'hi imparteixen. Vaig triar aquesta segona opció perquè, si bé no permetia aprofundir el tipus de formació de cada país i de cada centre, sí que dóna una visió genèrica molt aproximada del que en aquests moments es fa a les escoles o facultats de periodisme de tot Europa.

Durant aquest temps he establert contacte amb centenars de persones i institucions que han fet possible aquest estudi, a les quals vull agrair des d'aquestes línies el seu ajut i col·laboració. Primer van ser les ambaixades dels països europeus a Espanya, els instituts de cultura i els ministeris d'educació que em van facilitar informació sobre els centres educatius dels respectius països que imparteixen ensenyaments de periodisme i, en un sentit més ampli, de comunicació. Una vegada coneguts els centres, m'hi vaig posar en contacte per sol·licitar dades detallades sobre la formació que ofereixen, durada dels estudis, assignatures, tipus de proves d'accés, nombre d'estudiants i de professors, instal·lacions de què disposen, història del centre i organització de l'ensenyament de periodisme al seu país.

En moltes ocasions l'intercanvi d'informació ha estat fructífer i he pogut aconseguir les dades que m'han permès elaborar aquest estudi. D'altres vegades, establir contacte amb les escoles o universitats ha estat molt complicat, especialment amb les de països de l'Est, on els canvis polítics han portat també transformacions de l'estructura educativa i fins i tot canvis

d'adreces i de números de telèfon, que m'han dificultat la localització dels nous centres o la seva nova situació. Les complicacions s'han convertit en impossibilitat quan he tractat de rebre informació de països en guerra, com l'ex-Iugoslàvia, o d'estats creats recentment, com les repúbliques de l'ex-Unió Soviètica. En aquests casos he hagut d'incloure dades provinents de l'escassa bibliografia existent, i he omès les que no he pogut confirmar per cap mitjà. De tota manera, més de cent cinquanta centres de vint-i-cinc països han contestat satisfactòriament les meves demandes d'informació.

D'aquest estudi, se'n desprèn una primera conclusió: que la formació dels periodistes gira entorn de dos models, de vegades contraposats i de vegades complementaris, d'educació periodística. D'una banda, l'ensenyament de tipus més aviat teòric que ofereixen les universitats i, de l'altra, la formació pràctica que proposen les escoles professionals especialitzades. És el que Mercedes Gordon Pérez descriu com a «tensió històrica» en la seva tesi doctoral sobre l'ensenyament de periodisme: «Una cosa es cierta, la evolución de la educación en el campo del periodismo y de la comunicación de masas es ahora, en los últimos veinte años del siglo xx, más acelerada y radical que nunca lo había sido antes. La tensión histórica entre el Academic Training y el Profesional Training pervive y sigue dando lugar a dos modelos de enseñanza, ambas con prestigio».¹

Europa viu encara en aquesta «tensió històrica», que més que provocar friccions genera sistemes heterogenis pel que fa a la formació periodística. Es pot parlar de països on el periodisme només s'estudia a les universitats —Espanya, Grècia, Suècia i els països de l'Est, excepte Hongria—, altres on l'educació dels professionals passa per escoles superiors —Dinamarca, Països Baixos, Suïssa, Noruega i Hongria— i, finalment, els que combinen aquest dos models d'ensenyament —com Alemanya, Bèlgica, França, Gran Bretanya, Irlanda, Itàlia i Portugal.

Cal matisar, però, que la separació entre un model d'educació i l'altre no sempre és perfecta, perquè tot i que a Espanya només es pot estudiar la carrera a les facultats de ciències de la informació o de la comunicació, ja comencen a aparèixer escoles creades per mitjans de comunicació que ofereixen mestratges de periodisme. De la mateixa manera, als països on l'ensenyament es fa només en escoles professionals també hi ha estudis universitaris de comunicació, orientats a formar experts i estudiosos de la matèria.

Respectant aquestes dues modalitats de formació, en *Els centres d'ensenyament de periodisme a Europa* s'han inclòs dades tant d'universitats

1. GORDÓN PÉREZ, Mercedes. *La enseñanza del periodismo en el mundo occidental. Estudio histórico y comparado de tres escuelas*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid. Facultad de Ciencias de la Información, 1991.

com d'escoles que ofereixen aquest estudis. També es fa referència a establiments que imparteixen cursos de comunicació, tot i que l'objectiu del treball no és aportar informació exhaustiva sobre aquest camp, i per tant els apartats dedicats als estudis de comunicació no són tan complets com els de periodisme.

Alemanya

Potser Alemanya és el país amb un dels sistemes de formació periodística més característics de la tradició europea. Mentre als Estats Units començaven a aparèixer les escoles de periodisme, abocades a la formació pràctica dels futurs professionals, a Alemanya les universitats acollien institucions anomenades *Institut für Publizistik*, dedicades en bona part a la recerca sobre els nous fenòmens comunicatius. Aquesta tradició ha arribar fins als nostres dies i moltes de les universitats alemanyes ofereixen les llicenciatures de comunicació, periodisme o ciència dels mitjans. La frontera entre aquestes denominacions és confusa i la diferència principal està en el fet que la carrera de periodisme està enfocada cap a una formació més professional, mentre que els altres estudis donen més importància a la recerca científica sobre el procés comunicatiu. La Universitat de Dortmund va ser la pionera a crear la branca de periodisme amb l'objectiu d'oferir una formació superior pràctica, un model que ha tingut molt d'èxit i que ha estat seguit per d'altres centres.

Les carreres duren una mitjana de vuit a deu semestres, que acostumen a incloure períodes de pràctiques d'entre sis setmanes i sis mesos. Es poden escollir les matèries de periodisme i comunicació com a estudi principal, com a assignatures complementàries d'altres branques o com a cursos per a postgraduats, amb un fort component pràctic.

Fora de les universitats, les escoles de periodisme ofereixen una formació d'entre quinze mesos i dos anys de durada, amb un considerable contingut teòric. El conjunt d'escoles tenen un nombre reduït d'alumnes i alguns mitjans han creat el seu propi centre per formar els futurs treballadors. El ventall de centres es completa amb els nombrosos instituts que ofereixen classes teòriques per als joves que comencen a treballar en els mitjans seguint una estada d'aprenentatge de dos anys que a Alemanya anomenen *Volontariat*. Aquest període de pràctiques també l'acostumen a fer els estudiants de les escoles i de les facultats de periodisme.

Gran Bretanya

També a la Gran Bretanya la formació periodística està basada en gran part en l'ensenyament pràctic que dona el treball en els mitjans de comunicació, el que ells anomenen *on the job training*. Des del 1946 el sistema anglès preveu que el National Council for the Training of Journalists (NCTJ) —organisme on estan representats empreses, editors i sindicats— supervisi la formació dels periodistes. L'NCTJ manté dues maneres d'accedir a la professió: d'una banda el candidat pot entrar com a aprenent en un diari local i després aconseguir romandre en aquest lloc de treball, compaginant la feina amb la preparació per a l'examen d'aptitud de l'NCTJ; l'altre sistema és seguir primer un curs d'un any de durada en un centre reconegut per l'NCTJ i després de un període d'aprenentatge de divuit mesos en un diari local.

Quinze centres d'ensenyament britànics estan autoritzats per oferir aquest curs d'un any a estudiants que tinguin l'ensenyament secundari acabat i que hauran de superar el *Proficiency Test*, l'examen de l'NCTJ. Les principals matèries que s'estudien són taquigrafia, dret, administració pública i pràctica periodística.

Els estudis de periodisme van arribar a la universitat l'any 1970, quan el College of Cardiff, de la Universitat de Gal·les, va iniciar el seu programa de formació periodística. Després han estat molts els centres d'ensenyament superior que han seguit aquest exemple i que imparteixen cicles complets de periodisme o de comunicació, bé com a titulació específica o bé com a cursos o matèries complementàries d'altres diplomes o llicenciatures.

Els programes d'estudi no tenen a les universitats el fort component pràctic que caracteritza els *polytechnics* i *colleges*, que ofereixen els cursos d'un any preparatoris per a l'examen de l'NCTJ. Les facultats tendeixen a centrar els seus objectius en aspectes teòrics de la comunicació més que en la formació específica de professionals del periodisme.

Itàlia

Igual que a la Gran Bretanya, a Itàlia la formació està lligada a l'existència de l'Ordine dei Giornalisti, un organisme en el qual s'ha d'inscriure qualsevol que vulgui exercir la professió i que haurà de fer primer un període de divuit mesos de pràctiques en un mitjà, estada que a Itàlia anomenen *praticantato*.

La instauració del *praticantato* va ser una de les disposicions legals adoptades el 1963 per regular la professió periodística. Amb el temps han anat sorgint escoles amb el suport per l'Ordine dei Giornalisti que substitueixen aquest període de pràctiques per una formació de dos o tres anys de durada.

Els estudis de periodisme es van convertir en carrera universitària el 1991, quan el Govern aprovà la llicenciatura en ciències de la comunicació i els diplomes en periodisme i tècnica publicitària. La durada de la llicenciatura és de cinc anys, estructurats en un bienni de formació de base i un trienni de preparació professional en un sector específic, amb les especialitzacions de comunicació de masses i comunicació institucional i d'empresa. El diploma de periodisme s'aconsegueix en tres cursos.

Fora de les universitats funcionen un gran nombre d'escoles privades o semipúbliques i d'institucions que depenen d'empreses periodístiques. En alguns casos ofereixen una continuació de l'educació secundària i altres vegades són estudis de tercer cicle per a llicenciats, orientats de vegades cap a la recerca científica.

Espanya

La incorporació dels estudis de periodisme i comunicació a la universitat italiana entronca amb la tradició dels últims vint anys a Espanya, on la formació periodística està restringida a l'àmbit universitari. No sempre ha estat així; les primeres passes en l'educació acadèmica dels informadors van partir precisament d'escoles professionals. El centre pioner va ser l'Escuela de Periodismo d'*El Debate*, diari catòlic que el març de 1926 va iniciar a Madrid un curset de tres mesos impartit per Manuel Graña González. A partir de l'octubre del mateix any començaren les classes estables d'aquesta institució, fundada per Ángel Herrera, director aleshores d'*El Debate*. Abans, i com a primer precedent, hi havia hagut un curs de periodisme propiciat pel periodista i catedràtic Fernando Araujo Gómez a la Universidad de Salamanca, el 1887.

La Guerra Civil va acabar amb l'arrel que significà *El Debate* com a iniciativa de formació periodística de la mà d'un mitjà de comunicació. Durant el conflicte bèl·lic van aparèixer nous intents esporàdics d'ensenyament lligat a corrents polítics. El 1937 veu la llum el Seminario Nacional-sindicalista de Estudios Periodísticos, a Guipúscoa, i durant el 1938 apareix en l'Escuela de Periodismo «Mundo Obrero» i l'Escuela de Periodismo de las Juventudes Socialistas, a Madrid. Són cursets propiciats per la necessitat propagandística de tots dos bàndols, bona mostra de la importància que, precisament en aquells moments, es concedia a la formació de periodistes.

Acabada la Guerra Civil, han de passar només dos anys per a l'arribada de la regulació de l'ensenyament del periodisme. El 17 de novembre del 1941 la Vicesecretaria de Educación Popular va fundar, per ordre ministerial, l'Escuela Oficial de Periodismo de Madrid, que depenia de la Dirección General de Prensa i que donava el títol oficial de periodista. Les classes van

començar el gener de l'any següent en forma de cursets especialitzats per a titulats de batxillerat que havien de ser també militants de Falange. El programa establia tres anys d'estudi, que s'allargaran fins a quatre a partir del 1969.

L'Escuela Oficial de Periodismo va conviure des del 1958 amb l'educació privada que significa la creació de l'Instituto de Periodismo de la Universidad de Navarra, la primera incursió recent de la formació periodística en la universitat espanyola. El 1960 apareix a Madrid l'altre gran centre de formació de l'època, l'Escuela de Periodismo de la Iglesia, que després s'establirà també a Barcelona i a València. Finalment, la Universidad de La Laguna, a Tenerife, va tenir des del 1964 una secció de periodisme, dependent de l'Escuela Oficial de Madrid.

Barcelona té una secció de l'Escuela Oficial de periodisme des del 1952, que tancà les seves portes el 1963 per tornar a obrir-les el 1968 com a escola d'atribucions pròpies. Paral·lelament, el 1964 comença a funcionar l'Escuela de Periodismo de la Iglesia, que imparteix classes fins al 1971, quan es crea la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

La dècada dels setanta comporta l'arribada del periodisme a les universitats públiques. El 1971 un decret del Ministeri d'Educació i Ciència dóna llum verda a la creació de les facultats de ciències de la informació, que aquell mateix any inicien els seus estudis a les universitats Complutense de Madrid i Autònoma de Barcelona. Després vindran les facultats del País Basc (1981), Sevilla (1989), Santiago de Compostel·la (1991), Màlaga (1992) i, com a estudis de segon cicle, La Laguna (1989) i la Pompeu Fabra de Barcelona (1992).

Amb la creació de les facultats de ciències de la informació es tanquen les escoles oficials de periodisme, entre el 1971 i el 1975, i l'Instituto de Periodismo de Navarra es transforma en Facultat de Ciencias de la Información ja el 1971. A més de les universitats públiques i la privada de Navarra, altres centres privats inclouen aquests estudis a la seva oferta. És el cas dels programes de periodisme del Colegio Universitario San Pablo, adscrit a la Universidad Complutense i a la Politècnica de València, i de la Universidad Pontificia de Salamanca, que crea la Facultat de Ciencias de la Información el 1988. Des del 1992 els nous plans d'estudis fan possible cursar carreres de quatre cursos —periodisme, comunicació àudio-visual, publicitat i relacions públiques— a algunes facultats de ciències de la informació.

Finalment, hi ha l'opció que ha començat a funcionar amb força els darrers anys: els mestratges oferts per alguns mitjans de comunicació en col·laboració amb centres universitaris.

França

França va ser el primer país europeu on arribaren els corrents de les escoles de periodisme nord-americanes. El 1899 es va fundar l'École Supérieure du Journalisme de París, a la qual va seguir, el 1924, la creació de l'École Supérieure de Journalisme de Lille. Ara l'ensenyament presenta diverses opcions i es caracteritza pel fet que només vuit de les escoles superiors que existeixen estan reconegudes com a centres de formació qualificats.

Aquestes centres són institucions privades amb una formació de caire professional —les més prestigioses són l'École Supérieure de Journalisme de Lille i el Centre de Formation des Journalistes de París— o escoles universitàries com les d'Estrasburg, Bordeus, Tours i Marsella, on tradicionalment ha prevalgut la recerca i un ensenyament més teòric.

Els estudis de les escoles tenen una durada de dos anys, seguits d'un període de dos o tres mesos d'aprenentatge pràctic en un mitjà de comunicació. Tots els establiments proporcionen una base d'educació general i preparen per treballar en premsa escrita, ràdio i televisió.

A les universitats es poden seguir llicenciatures de segon cicle, mestratges de ciències de la comunicació o de la informació i diplomes de tercer cicle.

Portugal

Alguns països del sud d'Europa han mantingut les dues opcions d'ensenyament de periodisme, a les escoles i a les facultats. És el cas de Portugal, on quatre universitats públiques —Nova de Lisboa, Beira Interior, Minho i l'Institut Superior de Ciències Socials e Polítiques de Lisboa— i una de privada, la Catòlica de Lisboa, tenen una llicenciatura en comunicació social. L'ensenyament es divideix en dos anys de formació comuna i dos més d'especialització en periodisme o en teoria i recerca. Pel que fa a les escoles, proporcionen un ensenyament pràctic de tres o quatre anys i s'adrecen a persones que moltes vegades ja exerceixen la professió, i que han de tenir, com a mínim, un nivell d'estudis secundaris.

Grècia

A Grècia es van crear, el 1990, estudis de *mass media* de tres anys a les universitats d'Atenes i Pandios, i es podran cursar properament a la de Tessalònica.

Turquia

El recorregut pel sud d'Europa es tanca a Turquia, on el centre de més prestigi és l'Escola de Periodisme i Comunicació de la Universitat d'Ankara, fundada el 1965. Ofereix estudis de quatre anys de durada de premsa, ràdio, televisió, relacions públiques, ciències de la informació, cinema, publicitat i turisme.

Nord d'Europa

Al nord d'Europa tampoc no hi ha criteris homogenis pel que fa a la formació dels periodistes. Ben al contrari, conviuen dues realitats antagòniques: hi ha països amb forta tradició de formació periodística mentre que a d'altres, com Noruega, només el quinze per cent dels professionals han passat per alguna de les quatre escoles de formació específica o pels instituts regionals.

Dinamarca se situa en el pol oposat i gairebé tots els qui es dediquen a la informació han estudiat a la Danmarks Journalisthøjskole —l'Escola Danesa de Periodisme. En el que sí que coincideixen aquests dos països nòrdics és en l'existència de carreres de comunicació a les universitats, on es poden seguir programes de recerca.

A Suècia el estudis de periodisme es poden cursar en tres universitats —Estocolm, Göteborg i Sundsvall— com a estudis de primer cicle de tres anys de durada.

El principal focus d'ensenyament de periodisme de Finlàndia és la Universitat de Tampere, i els periodistes de parla sueca es formen a la Svenska Social-och Kommunalhögskolan —l'Escola Sueca de Ciències Socials— de la Universitat d'Hèlsinki.

Bèlgica

Entre els països que combinen l'ensenyament universitari amb la formació a escoles especialitzades hi ha Bèlgica. Totes les universitats belgues ofereixen llicenciatures en comunicació de quatre anys, amb denominacions diverses com «ciències de la premsa i la comunicació», «ciències de la comunicació» o «art i ciències de la comunicació». Els alumnes poden accedir al primer curs d'aquestes carreres o entrar directament al tercer curs si han superat els dos primers anys d'una altra llicenciatura.

L'altre gran opció de formació, sense haver d'anar a la universitat, és alguna de les quatre escoles superiors d'arts de l'espectacle i tècniques de la difusió, de rang universitari. El que les diferencia de les facultats és la seva orientació cap als mitjans d'expressió àudio-visuals, el cinema, la ràdio, la televisió i el teatre. A la zona flamenca les escoles d'ensenyament superior s'han organitzat en tres cursos, amb una atenció prioritària a la formació professional dels alumnes.

Països Baixos

En el cas dels Països Baixos la preeminència de les escoles sobre la formació universitària és pràcticament total, ja que a les universitats els estudis de periodisme o comunicació estan orientats cap a la recerca i la investigació, i són molt pocs els llicenciats en comunicació que després es converteixen en periodistes.

Les escoles van començar a funcionar el 1966, amb la inauguració del curs de l'Escola de Periodisme d'Utrecht. Després van aparèixer la resta de centres a Tilburg, Kampen i Amersfoort. Es diferencien els uns dels altres per l'organització pròpia dels estudis i per la concepció ideològica de l'escola, però en tots els casos els programes de periodisme duren quatre anys.

Irlanda

Fins al 1968 no hi va haver cap curs d'ensenyament específic de periodisme a Irlanda. Aquell any el College of Commerce Rathmines, amb la col·laboració dels propietaris de diaris i del sindicat National Union of Journalist, creà un curs de formació de periodistes. L'educació de caràcter superior arribà el 1982, amb la instauració a la City University de Dublín d'un curs de periodisme per a llicenciats d'altres carreres universitàries i d'un primer cicle d'estudis de comunicació. La implantació de la formació periòdica a les universitats ha continuat amb un curs per a llicenciats d'altres carreres a la Universitat de Galway.

Suïssa

Suïssa disposa d'un sistema de pràctiques similar a l'alemany, amb un període de pràctiques de dos anys, anomenat *stage*, que es completa amb cursos a escoles especialitzades. L'*stage* com a sistema d'accés a la

professió ha fet que a cadascuna de les comunitats lingüístiques suïsses hagin sorgit centres de perfeccionament adreçats exclusivament als *stagiaires* que estan realitzant el període d'aprenentatge. Són el Centre Romand de Formation de Journalistes a Lausana, el Medienausbildungszentrum —un centre d'estudis relacionats amb els mitjans— a Lucerna i el Corso di Giornalismo italià. Totes ofereixen preparació professional curta, d'entre sis i divuit setmanes, orientada principalment a l'ensenyament de tècniques periodístiques. Suïssa també disposa d'ensenyaments superiors de comunicació a les universitats de Friburg i Neuchâtel.

Àustria

A Àustria l'ensenyament de comunicació queda reduït a les universitats de Viena i Salzburg, on s'imparteixen carreres de quatre anys de durada.

Est d'Europa

La formació periodística als països de l'Est d'Europa està ara en plena transformació. El centre de formació de periodistes a Bulgària és la Facultat de Periodisme de la Universitat de Sofia, creada el 1974 com a òrgan independent de la Facultat d'Estudis Eslovacs on havia estat integrada fins llavors.

A Polònia es pot estudiar la carrera de cinc anys de periodisme a las universitats de Varsòvia, Cracòvia, Katowice i Poznan.

La Facultat de Periodisme de la Universitat de Bucarest va ser durant molts anys l'únic centre d'ensenyament de periodisme a Romania. Organitza un diploma de quatre anys en fenòmens mediàtics i comunicació social amb l'objectiu de formar periodistes multimèdia que es puguin adaptar als requeriments de la premsa actual. Però a més d'aquesta Facultat, han començat a funcionar, o estan a punt de fer-ho, l'Escola Superior de Periodisme AZR de Bucarest, les facultats de periodisme de les universitats de Timisoara i Sibiu i els departaments de periodisme de les universitats de Iasi i de Brasov.

El principal focus de formació periodística de la República Eslovaca és el Departament de Periodisme de la Facultat d'Arts de la Universitat de Comenius, a Bratislava. El títol de llicenciat es pot aconseguir en les branques de premsa escrita i ràdio i televisió, i també hi ha un diploma en publicitat de tres anys. En tots els casos l'ensenyament és alhora teòric i pràctic.

Els estudis de periodisme tenen nivell universitari a la nova República Txeca. La Facultat de Periodisme de la Universitat Carolina de Praga ofereix una llicenciatura de cinc anys.

Hongria és l'únic país dels que formaven el bloc socialista on el periodisme no s'estudia a la universitat sinó en una escola. La Facultat de Periodisme de la Universitat de Budapest va ser tancada el 1958 i des de llavors l'Escola de Periodisme Hongaresa, la Bálint György Ujságíró Iskola, és la responsable de la formació dels professionals de la comunicació. El canvi de sistema polític s'ha fet notar en els estudis d'aquest centre, que ha substituït la major part de les assignatures polítiques i teòriques per classes pràctiques sobre aspectes professionals. En aquest centre independent, lligat a l'Associació Hongaresa de Periodistes, l'ensenyament principal consisteix en un curs de dos semestres dirigit a periodistes actius i joves intel·lectuals amb titulació acadèmica. Per al curs 1993-1994 és previst que la Universitat Eötvös Lóránd de Budapest comenci els cursos de periodisme, i altres centres preparen també plans d'estudi en aquesta matèria, com les universitats de Szeged i Pécs. Els principals diaris, *Magyar Hírlap*, *Népszabadság* i *Uj Magyarország*, també organitzen cursos de formació.

Fins a la caiguda del règim socialista, periodisme es podia cursar a vint-i-set universitats de l'ex-Unió Soviètica. Tenia una durada de cinc anys si s'estudiava amb dedicació completa i de sis anys si es feia amb dedicació parcial. Ara encara es conserva aquesta estructura en moltes universitats, però les transformacions es succeeixen ràpidament.

A la desapareguda Iugoslàvia, periodisme era una carrera universitària amb una durada de quatre anys que s'estudiava al Departament de Periodisme de la Universitat de Sarajevo i a la Facultat de Sociologia, Ciències Polítiques i Periodisme de la Universitat de Ljubiana. També hi ha una branca de periodisme a la Facultat de Ljubiana. També hi ha una branca de periodisme a la Facultat de Ciències Polítiques de Belgrad.

* * *

La visió de les dades conjuntes de la formació dels periodistes a Europa ofereix diverses lectures. D'una banda, el fet que entre les escoles és difícil establir comparacions perquè la durada dels estudis és molt diversa: un any a la Gran Bretanya, dos a França i a Noruega, tres a Bèlgica i quatre als Països Baixos. L'estructura dels cursos tampoc no és similar, tot i que sí que es pot afirmar que les escoles tenen un contingut comú, ja que ofereixen una base d'ensenyaments teòrics i centren la major part del programa en assignatures pràctiques.

Pel que fa a les universitats, cal remarcar que en molts casos les seves aules queden reservades per a estudis teòrics de comunicació, sense que l'objectiu de la carrera sigui formar periodistes, com passa a Dinamarca, als Països Baixos, a Noruega, a Àustria i a Suïssa. En d'altres països, a les facultats conviuen ensenyaments teòrics de comunicació amb carreres de periodisme de caire pràctic. És el cas d'Alemanya, on els estudis de *Journalistik* ofereixen una formació pràctica, mentre que els de *Publizistik* donen coneixements teòrics sobre els mitjans. A la Gran Bretanya moltes universitats imparteixen estudis teòrics de comunicació, tot i que hi ha algunes carreres de periodisme, i a França, la *Convention Collective*, el text legal sobre el qual es fonamenta l'estatut professional, només ha reconegut com a vàlides les llicenciatures de dues universitats, mentre que considera la resta com a carreres teòriques de comunicació. Les universitats acostumen a tenir programes mixtos d'ensenyaments teòrics i pràctics als països on no hi ha escoles de periodisme, ja que llavors aquestes facultats es converteixen en l'únic lloc de formació dels periodistes.

La durada dels estudis universitaris varia segons el seu sistema educatiu. En general els estudis de periodisme i de comunicació acostumen a dividir-se en dos cicles de dos o tres anys cadascun.

Finalment, cal remarcar les particularitats d'alguns països pel que fa a l'accés a la professió, que és precedit d'un període obligatori i regulat de pràctiques d'entre un any i mig i dos anys a Alemanya, a Itàlia, a Portugal i a Suïssa, mentre que a la Gran Bretanya cal aprovar un examen. A la resta dels països no és obligatori tenir cap títol o preparació específica per poder exercir de periodista.

L'estudi *Els centres d'ensenyament de periodisme a Europa* deixa palesa l'existència de diversos models. Una realitat que, tret d'apropaments circumstancials poc significatius, no permet pensar en un acostament progressiu dels sistemes de formació o en una futura homogeneïtzació entre els diferents països europeus. El que sí que es nota és la similitud, a grans trets, dels programes d'estudi dels centres de periodisme, siguin escoles o universitats. En tots els casos es tendeix a procurar una base d'ensenyaments teòrics sobre els diversos aspectes de la comunicació i el paper del periodista en la societat, cosa que implica consideracions ètiques i deontològiques. S'hi inclouen també coneixements d'especialitats temàtiques —economia, dret, política nacional i internacional, cultura, esports...— i es dedica bona part de les hores lectives a instrucció professional i ensenyaments pràctics de la realitat quotidiana de la feina en els mitjans.

Bibliografia

- ALEMANY, Joan [et al.]. *Periodisme en temps difícils, l'Escola del CIC (1964-1974)*. Barcelona: Diputació de Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1989.
- BRITISH COUNCIL. *Media Courses in Britain 1992*. Londres: The British Council, 1992.
- BURTON, Graeme; DIMBLEBY, Richard. *Teaching Comunication*. Londres: Routledge, 1990.
- CARDINI, Marcella. *Le Scuole di Giornalismo: una nuova via di accesso e formazione*. Roma: Centro di Documentazione Giornalistica, 1990.
- CONSEJO DE UNIVERSIDADES. *Reforma de las enseñanzas universitarias. Título: licenciado en periodismo*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia, 1988.
- CONSEJO DE UNIVERSIDADES. *Reforma de las enseñanzas universitarias. Título: licenciado en publicidad y relaciones públicas*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia, 1988.
- FALGAS, Lluís. «L'organització professional del periodistes a Europa». *Capçalera*, (octubre 1989), núm. 6.
- FUNDACIÓN UNIVERSIDAD-EMPRESA. *Los estudios de ciencias de la información*. Madrid: Fundación Universidad-Empresa, 1981. (Monografías Profesionales; 16)
- GALLEGO, Joana. «Pràctiques als mitjans, experiència a millorar». *Capçalera*, (maig 1992), núm. 32, p. 24-26.
- GORDÓN, Mercedes. *La enseñanza del periodismo en el mundo occidental. Estudio histórico y comparado de tres escuelas*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid. Facultad de Ciencias de la Información, 1991.
- IGLESIAS, Francisco. *Ciencias de la Información: periodismo, ciencias de la imagen visual y auditiva, publicidad y relaciones públicas*. Pamplona: EUNSA, 1984.
- LALUEZA, Ferran. «Professionals malgrat i gràcies a la Facultat»: *Capçalera*, (maig 1992), núm. 32, p. 11-14.
- MARÍN, Enric. «Cap a una nova formació universitària dels periodistes». *Capçalera*, (octubre 1991), núm. 26.
- MINGUELL, Jordi. «Amiguismo entre periodistas italianos». *Periodistas*, (gener 1992), núm. 51, p. 17-18.
- MORAGAS, Miquel de. «Del carrer d'Egipcíaques al campus de Bellaterra». *Capçalera*, (maig 1992), núm. 32, p. 6-8.
- MORH, Brigitte [ed.]. *La enseñanza superior europea: Guía del estudiante*. Luxemburg: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas, 1990.
- MORY, Pierre; STEPHENSON, Hugh. *La formation au journalisme en Europe*. París: Éditions du CFPJ, 1990. (Presse et Formation)

- NORDENSTREG, Kaarle [ed.]. *Reports on Journalism Education in Europe*. Tampere: University of Tampere. Department of Journalism and Mass Communication, 1990.
- NETHERLANDS ORGANISATION FOR INTERNATIONAL COOPERATION IN HIGHER EDUCATION. *Basic Data on International Courses Offered in The Netherlands*. L'Haia: Netherlands Organisation for International Cooperation in Higher Education, 1992.
- ONTAÑÓN Aurora. «La importancia de tener un master». *Periodistas*, (agost 1990), núm. 36. p. 87-90.
- RAYER, Bernd [comp.]. *World Directory Journalistic Training Centres*. Praga: International Organization of Journalists, 1986.
- REY, Queca. «El mercado de la formación periodística»: *Periodistas*, (novembre 1991), núm. 49, p. 4-13.
- SÁNCHEZ-BRAVO. Antonio. *Europa y la información (prensa)*. Madrid: Fundación Universidad-Empresa, 1989. (Monografías Profesionales).
- SEGAL, Audrey. *Careers Encyclopedia*. Londres: Casell Educational Ltd., 1987.
- SCHULZE, Volker [comp.]. *Wege zum Journalismus, ein ratgeber für die Praxis*. Bonn: ZV Zeitungs-Verlag service GmbH, 1992.
- VIGIL, Manuel. *El periodismo enseñando, de la Escuela de «El Debate» a Ciencias de la Información*. Barcelona: Mitre, 1987.